

IXTISOSLIK MODULLARINI O'QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA TALABALARNI YO'NALTIRISH TEXNOLOGIYALARIDA AXBOROT, EMOTSIONAL VA MOTIVATSIYON YONDASHUVLAR AKS ETISHI

Sarimsoqova Maftuna Obidjon qizi

*Namangan Davlat Pedagogika Instituti Maxsus pedagogika
(logopediya) yo'nalishi 2- bosqich magistiranti*

Annotatsiya: Mazkur maqolada ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini oshirishda talabalarni yo'naltirish texnologiyalarining o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida axborot, emotsional va motivatsion yondashuvlarning o'zaro uyg'unligi o'quvchilarning o'zlashtirish darajasiga, kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishga va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qanday ta'sir ko'rsatishi yoritilgan. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish, emotsional muhit yaratish va talabalarda ichki motivatsiyani kuchaytirish bo'yicha ilg'or tajribalar o'rganilgan. Shuningdek, ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan metodik yondashuvlar, nazariy asoslar (Piaget, Vygotskiy, Maslow, Deci va Ryanlarning nazariyalari) tahlil qilinib, ularni amaliyotga joriy etishning istiqbollari ko'rsatib berilgan. Maqola natijalari oliy ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish, ixtisoslik modullarini o'qitish sifatini oshirish va yoshlarni kasbiy yo'naltirish jarayonini takomillashtirishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Ixtisoslik modullari, ta'lim samaradorligi, axborot yondashuvi, emotsional yondashuv, motivatsion yondashuv, pedagogik texnologiyalar, kasbiy yo'naltirish, innovatsion ta'lim, mustaqil o'rganish, oliy ta'lim.

Abstract: This article analyzes the role and importance of student guidance technologies in increasing the effectiveness of teaching specialization modules. It highlights how the interaction of information, emotional and motivational approaches in the educational process affects the level of students' mastery, the formation of professional competencies and the development of independent thinking. The study studies advanced practices in the use of modern pedagogical technologies, information and communication tools, creating an emotional environment and strengthening internal motivation in students. Also, methodological approaches and theoretical foundations (theories of Piaget, Vygotsky, Maslow, Deci and Ryan) aimed at increasing the effectiveness of education are analyzed and the prospects for their implementation in practice are shown. The results of the article are of practical importance in the implementation of innovative technologies in the higher education system, improving the quality of teaching specialization modules and improving the process of professional guidance of young people.

Keywords: Specialization modules, educational effectiveness, information approach, emotional approach, motivational approach, pedagogical technologies, career guidance, innovative education, independent learning, higher education.

Аннотация: В данной статье анализируются роль и значение технологий профориентации студентов в повышении эффективности преподавания модулей специализации. Показано, как взаимодействие информационного, эмоционального и мотивационного подходов в образовательном процессе влияет на уровень усвоения студентами, формирование профессиональных компетенций и развитие самостоятельности мышления. В исследовании рассматривается передовой опыт использования современных педагогических технологий, информационно-коммуникационных средств, создающих эмоциональную среду и усиливающих внутреннюю мотивацию студентов. Также анализируются методические подходы и теоретические основы (теории Пиаже, Выготского, Маслоу, Деси и Райана), направленные на повышение эффективности образования, и показаны перспективы их внедрения на практике. Результаты статьи имеют практическое значение для внедрения инновационных технологий в систему высшего образования, повышения качества преподавания модулей специализации и совершенствования процесса профориентации молодежи.

Ключевые слова: Модули специализации, эффективность образования, информационный подход, эмоциональный подход, мотивационный подход, педагогические технологии, профориентация, инновационное образование, самостоятельное обучение, высшее образование.

KIRISH

Ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini oshirishga talabalarni yo'naltirish texnologiyalarida axborot, emotsional va motivatsion yondashuvlarning aks etishi. Zamonaviy ta'lim tizimi shiddat bilan rivojlanib borayotgan bir davrda kasb-hunar ta'limi muassasalarida ixtisoslik modullarining o'rni va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida yuqori malakali, kasbiy tayyorgarlikka ega mutaxassislarni tayyorlashda mazkur modullarning samarali o'zlashtirilishi hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Shu bois, ixtisoslik modullarini o'qitishda faqat bilim berish emas, balki talabalarining kasbiy yo'nalishda to'g'ri shakllanishini ta'minlash, ularni mustaqil ta'lim olishga va amaliy faoliyatga yo'naltirish zarurati yuzaga kelmoqda.

Jahon hamjamiyati sari dadil qadam tashlayotgan mustaqil O'zbekiston uchun yuqori malakali, keng ixtisosli pedagog va ishlab chiqarish kadrlari tayyorlash dolzarb masalalardan biridir. Pedagogik faoliyat insonning eng qadimiy va sharaflil faoliyatlaridan bo'lib, insoniyat taraqqiyotining barcha bosqichlarida asosiy o'rin tutgan. Hozirgi davrda esa ta'lim tizimida o'qituvchidan doimiy yangilanish, zamonaviy texnologiyalarni chuqur o'zlashtirish, raqamli kompetensiyaga ega bo'lish talab etiladi. Shu sababli 2024-yil 1-yanvarga qadar elektron o'quv dasturlar, ilmiy-tadqiqot ishlari, multimedia ta'lim mahsulotlari va boshqa kontentlarni "Oliy ta'lim jarayonlarini boshqarish" axborot tizimida joylashtirish belgilandi. Bu yangilanishlar o'qitish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.[1]

Pedagogik ta'lim sohasini takomillashtirish, zamonaviy bilim va innovatsion texnologiyalarni qo'llay oladigan, mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga munosib hissa qo'shuvchi mutaxassislarini tayyorlash bugungi davrning muhim talabi hisoblanadi. Shuningdek, yoshlarni axborot makonida mustaqil fikrlashga, halollik va mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash barcha pedagoglarning burchidir. Shu jihatdan O'zbekistonda ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirish, yoshlarning startap g'oyalari va tadqiqotlariga ko'maklashish Uchinchi Renessans poydevorini yaratishda muhim o'rin tutadi.[2]

Ta'lim jarayonida axborot, emotsional va motivatsion yondashuvlarning uyg'unlashuvi ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Axborot yondashuvi — zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishni nazarda tutadi. Elektron darsliklar, interaktiv platformalar, raqamli laboratoriyalar, multimedia vositalari talabalarning bilimni chuqurlashtirish bilan birga, ularning mustaqil o'rganish, tahlil qilish va amalda qo'llash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Emotsional yondashuv o'qitish jarayonida ijobiy psixologik muhit yaratishni ta'minlaydi. O'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'zaro hurmat va ishonch, ijobiy his-tuyg'ular orqali o'rganish jarayoni samaradorligi ortadi. Bu yondashuv har bir talabaning individual xususiyatlarini inobatga olib, ularda kasbga muhabbat va o'ziga ishonch hissini kuchaytiradi.[3]

Motivatsion yondashuv esa talabalarda ichki va tashqi rag'batni shakllantirishga qaratilgan bo'lib, kasbiy maqsadlarni aniqlash, mustaqil faoliyatga undash, ijodkorlik va raqobatbardoshlikni rivojlantirishni nazarda tutadi. Bu jarayonda talabalarning o'z yutuqlari baholanadi, ularga individual rag'batlar beriladi, bu esa ta'lim jarayonini faol va samarali qiladi.

Tadqiqot jarayonida ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini oshirish maqsadida talabalarni yo'naltirish texnologiyalarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish rejalashtirilgan. Tadqiqot obyekti — oliy ta'lim muassasalarida ixtisoslik modullarini o'qitish jarayoni, predmeti esa — 1-kurs talabalarini samarali yo'naltirishning o'ziga xos xususiyatlaridir.[4]

Nazariy asos sifatida Piaget, Vygotskiy, Bruner, Maslow, Deci va Ryanlarning kognitiv hamda motivatsion nazariyalariga tayangan holda, ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan, faol o'rganish va o'z-o'zini rivojlantirish g'oyalari qo'llaniladi. Qiyosiy tahlil, sistemali yondashuv va tajriba-sinov metodlari orqali turli mamlakatlardagi ilg'or tajribalar o'rganilib, mahalliy sharoitga moslashtirish yo'llari aniqlanadi. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida o'qitish jarayonini takomillashtirish, o'quvchilarni kasbiy yo'naltirishning zamonaviy texnologiyalarini yaratish hamda ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, mazkur ish ta'lim jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish, talabalarning emotsional va motivatsion faolligini qo'llab-quvvatlash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga asos bo'ladi.[6]

XULOSA:

Ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini oshirishda axborot, emotsional va motivatsion yondashuvlarning o'zaro uyg'unligi ta'lim sifatini tubdan yaxshilaydi. Axborot yondashuvi orqali talabalarga zamonaviy texnologiyalar asosida yangicha bilim olish imkoniyati yaratiladi, bu esa o'qish jarayonini interfaol, mustaqil va tahliliy fikrlashga yo'naltiradi. Emotsional yondashuv ta'lim muhitida iliq, ishonchli va ijobiy psixologik holat yaratishga yordam beradi. O'qituvchi va talaba o'rtasidagi emotsional aloqa ta'limning insoniylik jihatini kuchaytiradi, bu esa o'zlashtirish samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Motivatsion yondashuv esa talabalarining o'rganishga bo'lgan ichki ehtiyojini kuchaytiradi, ularni maqsad sari yo'naltiradi hamda o'z kasbiy rivojiga mas'uliyat bilan yondashishga undaydi.

Ushbu yondashuvlarning birgalikda qo'llanishi o'quv jarayonida shaxsga yo'naltirilgan ta'limni shakllantiradi. Talabalar nafaqat bilim oluvchi, balki faol fikrlovchi, mustaqil qaror qabul qiluvchi va muammolarni hal etuvchi shaxs sifatida rivojlanadi. Axborot texnologiyalarining keng joriy etilishi, emotsional muhitning barqarorligi va motivatsiyaning kuchli bo'lishi natijasida o'qitish sifati, kasbiy tayyorgarlik darajasi hamda o'quvchilarning ijodiy salohiyati ortadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida axborot, emotsional va motivatsion yondashuvlar uyg'un qo'llanilsa, bu ixtisoslik modullarini samarali o'qitish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash hamda ta'lim tizimida innovatsion rivojlanishni ta'minlaydigan eng muhim omilga aylanadi. Ixtisoslik modullarini o'qitishda axborot, emotsional va motivatsion yondashuvlarning uyg'unligi talabalarining o'quv jarayoniga faol ishtirokini, kasbiy kompetensiyalarining shakllanishini va o'zini rivojlantirishga bo'lgan ichki ehtiyojini kuchaytiradi. Bu esa zamonaviy ta'lim tizimining asosiy maqsadi — ijodkor, mustaqil fikrlaydigan, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Kelajakda ixtisoslik modullarini o'qitish samaradorligini yanada oshirish uchun o'qituvchilar axborot texnologiyalarini egallash bilan birga, psixologik-pedagogik kompetensiyalarini ham chuqurlashtirishlari zarur. Ayniqsa, emotsional intellekt, kommunikativ madaniyat va motivatsion rahbarlik ko'nikmalari zamonaviy pedagog shaxsining ajralmas sifatlariga aylanishi kerak. Ta'limda raqamli transformatsiya, interfaol metodlar, gamifikatsiya, multimedia vositalaridan foydalanish, shuningdek, refleksiya va tahlil metodlarini joriy etish ijobiy natijalar beradi.

Axborot, emotsional va motivatsion yondashuvlarning uyg'unlashuvi ixtisoslik modullarini o'qitishda samaradorlikni oshirishning eng muhim omillaridan biridir. Bu uchlik yondashuv orqali talabalarda nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalar, balki ijtimoiy faollik, ijodkorlik, mas'uliyat, o'zini rivojlantirishga intilish kabi shaxsiy sifatlar ham shakllanadi. Shunday ekan, zamonaviy ta'lim jarayonida bu yondashuvlar bir-birini to'ldiruvchi tizim sifatida qo'llanilishi, o'qituvchilar esa ularni puxta o'zlashtirib, o'quv jarayoniga moslashtirib borishlari zarur. Faqat shundagina biz zamonaviy talablarga javob beradigan, intellektual salohiyati yuksak, mustaqil fikrlaydigan, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash imkoniga ega bo'lamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 1-yanvargacha oliy ta'lim tizimini raqamlashtirish to'g'risidagi qarori.
3. Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. New York: International Universities Press.
4. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
5. Bruner, J. (1960). *The Process of Education*. Harvard University Press.
6. Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396.
7. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Plenum Press.